

Aquæ ex nostra voluntate prodeunt delicta iuuentutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorum igitur nos sumus domini, horum principia extrinsecus non requiremus, nec deritumerus in alios, sed agnoscamus ea quæ proprie nostra sunt. Quod enim possumus non facere si nolumus, huius electione mali nobis potius debemus quam aliis adscribere. Ideo etiam in iudicis istis voluntarios reos, non ex necessitate copillos, culpa stringit, peccata condemnat. Neque enim si per furorem aliquis innocentem pere merit, obnoxius morti est: quinetiam ipsius diuinæ legis oraculo, si quis per imprudentiam in tulerit necem, accipit impenitentia pœna, refugii facultatem, ut possit evadere. Hoc cigitur de eo quod proprie malum videtur, dictum sit. Mala enim non sunt nisi quæ criminis mente impllicant, & conscientia ligant. Ceterum pauperiem, ignorabilitatem, ægritudinem, mortem, nemo sapientis mala dixerit, nec in malorum sorte numeraverit: quia nec contraria istis in bonis habentur maximis, quorum alia nobis ex natura, lia ex cōmoditate accidere videtur. Non ociose nobis excusus iste procerbit, vt probaremus tenebras & abyssum simpliciter accipiēda. Erant enim tenebrae de obumbratione cæli: quia omne corpus umbram facit, qua obumbrat vel finitima vel inferiora, & ea maxime quæ operis atque includere videtur. Includit autem calpolos: quia cælum sicut camera extenditur, quæ ad modum supra demonstrauimus. Non ergo principalis erat tenebrosa substantia: sed quasi umbra secuta est mundi corpus caligo tenebrarum. Itaque momento diuina præptionis mundus assurgens, intra se inclusit umbram: vt si quis in campo medio quæ sol meridianus illuminaret, locum aliquem repente obsepiat, & densis ramosrum frondibus tegat: nonne quo splendidior foris species loci eius effulget, hoc horrenti defuper scena gurgustum eius intus obscurius fit? Aut unde antrum, clausum vnde huiusmodi locum vocamus: nisi quod atro in horre fecit situ, atque offusione tenebrarum? Ille ergo tenebrae super aquarum abyssos erat. Nam abyssum multitudinem & profundum aquarum dici, lection Euangeli docet, ubi rogabant salutarem dæmonia ne iuberet illis ut in abyssum irent. Sed qui docebat voluntates dæmoniorum non esse faciliadas, præcepit illis ut irent in porcos. Porci autem se in stagnum aquarum præcipitabant, ut quod recusat dæmonia non eueraderent, sed digno præcipio demergerentur. Erat ergo hæc mundi incomposita species & forma.

B De creatione lucis, per quam ornata sunt prius condita, & de distinctione inter lucem & tenebras, atque ita inter diem & noctem,

Caput IX.

C T spiritus, inquit, dei superferebatur super aquas, & dixit deus: Fiat lux.) Merito præmissus est spiritus dei, vbi diuina incipere habebat operatio. Fiat, inquit, lux. Vnde vox dei in scriptura diuina debuit inchoare, nisi a lumine? Vnde mundi ornatus, nisi a luce exordium sumere? Frustra enim esset si non videretur. Erat quidem deus ipse in lumine, quia lucem habebat inaccessibile. Et erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed etiam lucem fieri volebat, quæ oculis corporalibus comprehendetur. Qui aedificium aliquod dignum habitaculo patris familiæ struere desiderat, antequam fundamenta ponat, vnde lucem ei infundat explorat: & ea prima est gratia: quæ si deficit, tota domus deformi horret in cultu. Lux est quæ reliquos domus commendat ornatus. Fiat, inquit, lux.) Plena vox luminis non dispositionis apparatum significat, sed operationis resplendet effectu. Naturæ opifex lucem locutus est, & creavit. Sermo dei voluntas est, opus dei natura est. Lucem creavit, tenebras illuminavit. Et dixit deus: Fiat lux, & facta est lux.) Non ideo

dixit, vt sequeretur operatio, sed dicto absolutum negotiis. **D** Vnde pulchre Davidicū illud: Dixit, & facta sunt: quæ dictum impletum effectus. Autor ergo lucis deus: locus autem & causa tenebrarum mūndus est. Sed bonus autor ita lucem dilexit, vt mūndum ipsum infuso aperiret lumine, atque eius speciem venustaret. Resplenduit igit̄ subito aer, & expauerunt tenebrae noui luminis claritatem. Reppressit eas, & quasi in abyssos demersit repepe per vniuersa mundi fulgor lucis infusus. Pulchre itaque & proprie dixit. Facta est lux.) Sicut enim cito lux cælum, terras, maria illuminat, & momenti temporis sine via comprehensione retectis surgentis diei splendorē re regionibus, nostro se cirunfundit a speclū, ita ortus eius cito debuit explicari. Quid mirum si deus locutus est lucem, & caliganti mūndo lumine emicuit, quando si quis inter aquas meritus, oleum ore emiserit, clarior faciat ea quæ profundi tegebatur occulti? Dixit deus, non ut per vocis organa quidam sonus sermonis exiret, nec ut linguis motus cælestis formaret alloquium, atque aerem istum quidam verborum strepitus verbaret, sed ut voluntatis suæ cognitionem proderet operis ^{alias co} rationis effectu. Et discrevit inter lucem & tenebras. ^{gitationē.} Et vidit deus lucem quæ bona est.) Dicit, & sonū vocis nullus audiuit. discrevit, & operationis molimina nemo deprehendit. vidit, & oculorum eius intentionem nullus spexit. Et vidit, inquit, deus lucem, quia bona est. **E** Nec quod ignorabat vidit, nec id quod neciebat ante aut non viderat, comprobauit: sed bonorum operi proutum est, vt externo cōmendatore non egeant, sed gratiam suam cum videntiū ipsa testentur. Plus est quod probatur a speclū, quod sermone laudatur. Suo enim virtutē testimonio, nō alieno suffragio. Quod si apud nos oculis iudicium emititur, quibus simul & gratia venustatis, & rerum mensura comprehenditur: quāto magis deus omnia quæ probat videt, & quæ videt probat, secundum quod scriptum est: *Quia oculi domini Psal. 33.* super iustos? Lucas natura huiusmodi est, vt nō in numero, non in mēsura, non in pondere, vt alia, sed omnis eius in aspectu gratia sit. Propriis itaq; sermonibus naturam lucis expressit, quæ videndo complacet, quoniam ipsa videndi officium subministrat. Nec in merito tantum sibi prædicatorem potuit inuenire, a quo iure prima laudatur, quoniam ipsa fecit vt etiam cetera mundi membra digna sunt laudibus. Videlicet ergo deus lucem, & vultu suo illuminavit, & vidit quia bona est. Nō ex parte dei, sed ex generali iudicium est. Itaque in splendore tantummodo, sed in omni utilitate gratia lucis probatur. Vnde & discrecio sit inter lucem & tenebras, vt separata lucis natura atque tenebrarum, nihil videatur intra se habere confusum. Et vocavit deus diem lucem, & tenebras noctem vocavit.) **F** Ut & nomine ipso diem noctem distingueret. Adiuvatus itaque quod lucis ortus ante cōsolis diem videat aperire, (principia enī diei noctis exutum claudunt) finis temporis, & statutus limes noctis & diei videatur esse prædictus. Diem sol clarificat, lux facit. Frequenter cælum nubibus textur, vt sol tegatur, ne vallis radius eius apparat: lux tamen diem demonstrat, & tenebras abscondit.

Quod non diei nox, sed dies noctis secundum scripturam anterferatur, & de vnitate diei in quo cælum & terra cæteraque sunt condita & creata. Caput X.

G T FACTVM est vespere, & factum est mane dies vñus. Quarunt aliqui, cū prius vesperum, postea mane scriptura memoraverit, ne forte noctem prius q̄ diem significare videatur. Nec adiuvunt primo quod præmisserit diem, dicendo: Et vocavit deus diem lucem, & tenebras vocavit noctem. Deinde quod vesper finis diei sit, & mane finis noctis. Ergo vt prærogatiua & primatus na-